

PAPER DETAILS

TITLE: MARILER ve MARI DILI ÜZERINE NOTLAR

AUTHORS: Duygu Özge DEMİR

PAGES: 363-373

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/305288>

Duygu Özge Demir

Hacettepe Üniversitesi

MARİLER ve MARI DİLİ ÜZERİNE NOTLAR

NOTES ON MARIS AND MARI LANGUAGE

Abstract

The Mari language belongs to the Finno-Ugric group of the Ural language family and constitutes the Volga subgroup of Finno languages together with the Mordvin language. Mari, also known as “Cheremis”, is the language of a minority population living in Russia. Maris mostly live in the Republic of Mari El in the Volga region. In addition, there is also a rather large Mari minority in Bashkortostan and Tatarstan. In this study, information on the Finno-Ugric language Mari whose speakers decrease constantly will be provided and this language will be studied also in the context of danger of extinction, sociolinguistic status and interaction with Turkic languages.

Keywords:

Mari, Mari language, Maris, Cheremis.

Özet

Mari dili (Ural dil ailesinin Fin-Ugor grubuna dahildir ve Mordvin dili ile beraber Fin dillerinin Volga alt grubunu oluşturur. Çeremisçe olarak da bilinen Marice, Rusya’da yaşayan azınlık bir grubun dilidir. Mariler çoğunlukla Volga bölgesindeki Mari El Cumhuriyeti’nde yaşamaktadır. Ayrıca Başkurdistan ve Tataristan’da da önemli Mari azınlıkları bulunmaktadır. Bu çalışmada konuşurlarının gitgide azaldığı Fin-Ugor dillerinden Marice hakkında bilgi verilecek ve bu dil yok olma tehlikesi, sosyolinguistik durum ve Türk dilleri ile etkileşimi gibi konular kapsamında da değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler:

Mari, Mari dili, Mariler, Çeremis

Giriş: Fin-Ugor Dilleri

Ural ve Altay dillerinin köken birliği düşüncesi, 18. yüzyılın başlarından itibaren tartışma konusu olmuş, kimi araştırmacılar 'Ural-Altay' dil ailesinin varlığını savunurken kimi araştırmacılar reddetmiştir. Günümüzde, bilimsel çalışmaların ilerlemesiyle bu iki grubun akraba olmadığı, ancak kimi yapısal özellikleri paylaştıkları ve uzun süreli temasların sonucunda ortaya çıkmıştır.

Karşılaştırmalı sesbilgisi yöntemini kullanarak Ural-Altay dillerinin gerçek durumunu ilk kez W. Schott ortaya koymuştur. Sözü edilen dilleri Ural ve Altay olmak üzere iki büyük gruba ayıran Schott, Ural grubunu Fin-Ugor ve Samoyed olmak üzere iki alt gruba, Altay grubunu ise Türkçe, Moğolca ve Mançu-Tunguzca olmak üzere üç alt gruba ayırmıştır. Bu çalışma temelinde, bir Fin-Ugor dili olan Marice üzerinde şekilleneceğinden, burada Ural-Altay ve Altay dilleri ile ilgili tartışmalara daha fazla değinilmeyecektir.

Araştırmacılar genel olarak Fin-Ugor dillerini aşağıdaki alt dallara ayırmaktadır (Blokland ve Hasselblat 2003: 108).

Ugor dilleri : Macarca, Kantice, Mansice.

Perm dilleri : Udmurt, Komi, Komi-Permyak.

Volga dilleri : Mordvin, Mari.

Fin dilleri : Fince, Estonca, Karelce, Veps, İngri, Voti, Livonca.

Sá (Lapp) dilleri : Tamamı tehlikede veya ölüm sürecinde (İng. Moribund) farklı değişkelerden oluşur.

Blokland ve Hasselblat, dil ve değişkeler arasındaki ayrımın olanaksızlığından dolayı, yaşayan Ural dillerinin sayısı için somut bir rakam vermenin zor olduğunu vurgulamış, bununla birlikte yaklaşık olarak otuz Ural dilinin varlığından söz etmişlerdir (2003: 108).

2002 Rus nüfus sayımı verilerine göre Fin-Ugorların nüfusu 1989 sayımında 3,3 milyon iken daha sonra 2,7 milyona kadar gerilemiştir. Bunun temel sebepleri kentleşme, modern demografik değişimler, göç eğilimleri, karma evlilikler ve Fin-Ugor kent kültürünün gelişmemesi gibi çeşitli etkenlerdir. Son zamanlarda, azınlık ulusların kimliklerinin korunmasına karşı çıkan hatta düşmanlığa varan eğilimler artmaktadır. Tüm bu etkenler Fin-Ugor halkının yaşamlarının kendi etnisitelerine uygun olarak tatmin edici bir şekilde gelişmesine engel olmaktadır. Çok önemli başka bir etken ise ana dili eğitiminin sürekli olarak gerilemesidir. Rusya'daki Fin-Ugor topluluğunun durumu bölgeden bölgeye değişse de, Fin-Ugorlar dillerini ve kültürlerini korumak için çok kısıtlı imkanlara sahiptirler.¹

Marice (Çeremisçe)

Marice (Rus. Марийский язык), Ural dil ailesinin Fin-Ugor grubuna ait olup Mordvin dili ile beraber Fin dillerinin Volga alt grubunu oluşturur.

Eskiden *Çeremis* olarak bilinen *Mari* dili ve halkı Ortaçağ metinlerindeki değişke biçimlerinde *Çeremis*, *Sarmus* ve *Tsarmus* şeklinde görülmektedir. *Mari* terimi ise Çeremislerin iç adlandırmaları olup, Hint-Arya **mar-* (< PIE **mer-*) 'adam; insan' sözcüğünden geldiği ileri sürülmektedir.²

¹ <http://estonia.eu/about-estonia/society/finno-ugric-peoples.html>

² http://www.mashpedia.com/Mari_language

Fin-Ugor araştırmalarına göre Çeremisçe veya Marice iki standart değişkeye sahiptir (Alhoniemi 1988: 84):

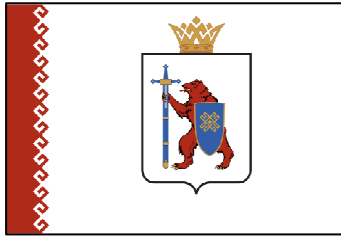
Batı veya Dağ değişkesi (Kuryk Mari): Batı değişkesi Mari El Cumhuriyeti'nin batı kısmında konuşulur.

Doğu veya Ova değişkesi (Olyk Mari): Doğu değişkesi en büyük değişkedir ve Mari El Cumhuriyeti'nin orta ve doğu kısımlarında konuşulur. Her Mari dilinin birçok değişkesi vardır. Dağ değişkesinin 1821'den beri Kiril harfleriyle yazılı sürümü bulunmaktadır. Ova değişkesi de 19. yüzyıl ortalarından bu yana Kiril harflerinin kullanıldığı yazı dilidir. Çuvaşlar vd. Türk dilli halklarda olduğu gibi, Kiril tabanlı bu alfabeleri Marilerin Hristiyanlığı kabul etmelerini sağlamak için Hristiyan diğn adamları tarafından düzenlenmiştir. İki değişke arasındaki farklar, kültürel değil, dilbilimseldir. Bu değişikliklerin kökeni 12. yüzyıla değin uzanmaktadır (Wixman 1984: 132).

Cumhuriyetin resmi web sitesinde Maricenin 'Dağ' ve 'Ova' (Rus. sırasıyla 'gornıy i lugovoy') değişkeleri ve Rusça resmi diller olarak gösterilmektedir.

Mari alfabesi Rus alfabesinene dayalıdır. Kiril alfabesinin *ÿ /ü/ ö /ö/, Һ /η/*. //bazı özel yazıbirimlerin eklendiği bir sürümünü kullanırlar., Günlük kullanımda Doğu değişkesi geçerlidir. Bu değişke, Rusça ile birlikte Mari El Cumhuriyeti'nin titüler ve resmi dilidir. Mari El Cumhuriyeti yasaları Mari halkının dilini, kültürünü ve ulusal kimliğini korunmasını zorunlu kılmaktadır (Nyman 2006: 9).

Tarihsel Arka Plan

Marilerin vatani 16. yüzyılın ortalarında Rusya sınırlarına dahil olmuştur ve bu coğrafya sonraki yüzyıllarda Volga

bölgesinin merkezi haline gelmiştir. 17. yüzyılda Rusya'nın diğer bölgelerinden bu bölgeye gelen ciddi göç dalgaları bölgedeki etnik çeşitliliğin artmasına neden olmuştur. 18. yüzyılda Marileri geleneksel animizm dinlerinden Hristiyanlığa döndürme girişimleri sonucunda bu yüzyılın sonunda birçok Mari, Ortodoks olmuştur. Ancak Mariler diğer Hristiyan Fin-Ugor halklarının aksine Hristiyanlığı bütünüyle kabul etmemişler, aksine Şamanist-animist inançlarına sıkı sıkıya bağlı kalmışlardır. Mariler günümüzde hala Avrupa'nın son pagan halklarından biri olarak gösterilmektedir.³

Mari ulusçuluğunun temelleri 19. yüzyılın ortalarına değin uzanır. Mari halkının Hristiyanlaştırılmasına bir tepki olmak üzere ortaya çıkan Şamanist-animist inancı koruma mücadelesi 1870 yılında *Kugu Sorta* 'Büyük Kandi' adlı ulusalcı politik-mezhebi bir nitelik kazanmıştır. Ulusçuluk 20. yüzyıl başlarında yeniden gelişmeye başlamış ve 1917'de Rus devriminden sonra, Mari kültürünü ve dilini yaymayı ve Marilerin sosyo-ekonomik düzeyini artırmayı amaçlayan geniş katılımlı bir ulusal *Mari Birliği* (Mari Uşem) kurulmuştur. Takip eden yıllarda bu organizasyonun çalışmaları yararlı olmuş ve 1930'da Mari bölgesi, özerk cumhuriyet statüsü kazanmıştır. Fakat Stalin döneminde değişen Rus politikalarıyla

³ <http://www.youtube.com/watch?v=E1qdU1JnSpc>

birçok Mari entelektüelin öldürülmesi ya da hapse atılmış, Mariler ve Marice büyük zararlar görmüştür. 2. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde de Mariler büyük oranda asimilasyona maruz kalmış ve Mari dilinin kullanımı özellikle şehirlerde giderek azalmıştır. 1990 yılı nisan ayında, ilk kuruluşundan 70 yıl sonra *Mari Birliği* yeniden örgütlenerek Mari dili ve kültürünü canlandırmayı amaçlamıştır. Aynı yılın sonlarında Sovyet Rusya'dan ayrılan diğer halklarla birlikte bir bağımsızlık bildirgesi yayımlanmış ve 1991'de ilk bağımsız seçimler yapılmıştır. 1999'dan sonra Rus merkez yönetiminin güçlenmesi ile birlikte Mariler, Rusya Federasyonu'nda 'Mari El Cumhuriyeti'ndeyeni statüleri ile yer almaya devam etmektedirler (Nyman 2006: 14-17).

Coğrafya ve Nüfus

Respublika Mariy El (Республика Марий Эл) Rusya Federasyonu sınırları içinde yukarı Volga bölgesinde, 24,4 bin kilometrekare yüzölçümüne sahip özerk bir cumhuriyettir. Mariy El, batıda Nijni Novgorod oblasti, kuzeyde Kirov oblasti, güneydoğuda Tataristan ve Güneyde Çuvaşya ile komşudur. Ülkenin başkenti, Moskova'ya sekiz yüz kilometre uzaklıktaki Yoşka-Ola'dır.

Ülkede Rus nüfus, Mari nüfusundan fazladır. Ayrıca Tatar azınlık da vardır. Cumhuriyetin titüler halkı olan Marilerin çoğunluğu Rusya Federasyonu'nun Volga bölgesindeki Mari El Cumhuriyeti'nde ve komşu bölgelerde yoğunlaşmıştır. Başkurdistan ve Tataristan'da da önemli sayıda Mari azınlıklar bulunmaktadır (Bartholomä ve Schötschel 2011: 1)

2010 nüfus sayımına göre Rusya Federasyonu'ndaki Marilerin nüfusu 547.605'tir.⁴ Mari dilini konuşanların sayısı ise 365.127'dir.⁵ Başkentte Rusça konuşan nüfus çoğunluktadır.

Tehlike Durumu

Şorıkıyol "Шорыкйол" Koşun Basağı Bayramı

Mari Cumhuriyeti'nde yaşayan etnik Mari halkının nüfusu giderek azalmakta, kırsal kesimlerde Mariler şehirlere göç etmektedir. Ancak Mariler için *şehirleşme*, *Ruslaşma* anlamına gelmektedir. Rusça, devlet ve eğitim dili olduğu için prestijli durumdadır. Okullarda Rusça geçerli olduğundan genç Mariler kendi ana dillerinde iletişim kuramamaktadırlar. Rusça, aile ve ev ortamına dahi nüfuz etmiş ve hatta ev dili haline dönüşmüştür. Mari çocuklarının sadece % 5'i kütüphanelerden okumak için Mari dilinde kitaplar ödünç almaktadırlar. 1994'te yapılan sosyolojik bir araştırmaya göre Ova Marilerinin % 62,7'si ve Dağ

⁴ http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/Vol4/pub-04-01.pdf

⁵ http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/Vol4/pub-04-05.pdf

Marilerinin % 91,8'i ebeveynleriyle iletişimde sadece kendi ana dillerini kullanırken yine Ova Marilerinin % 23,3'ü ve Dağ Marilerinin % 60,9'u okul çağındaki çocuklarıyla iletişimde ana dillerini kullanmaktadır. Mari dili ve kültürü genellikle kırsal nüfus tarafından korunmaktadır.

Mariler, Sovyetler Birliği'nin dağılma sürecinde ulusal kimliklerini siyasal olarak da güçlendirmek amacıyla . 1989'da yasal ulusal siyasi hareketi *Mari Birliği (Mari Uşem /Мари-Ушем)* tekrar kurulmuştur. Mari Kongresi ve seçilmiş Konseyi Mari ulusunu temsil etmektedir. 1990'dan beri Mari okullarının restorasyonuna önem verilmiş, Sovyet döneminde baskı altında bulunan dini inançların önü açılmış, bu bağlamda Marilerin dinlerine özgü örgütlenmeleri de kolaylaşmıştır. Dinlerinin korunması hususunda Avrupa'da başka bir benzeri görülmedik derecede önemli bir destek almaktadır.⁶

Sosyolinguistik Durum

Peledış Ayo "Пеледыш Айо" (Çiçek, Aşk ve Çalışma

Emperyal Rusya'da Mari dili için devlet desteği olmadığı gibi, Mari dilinde eğitim de yapılmıyordu. Ekim Devrimi'nden sonra, Sovyetler Birliği'ndeki ulusal kültürlerin desteklendiği bir dönem başlamış olsa da bu dönem kısa bir süre sonra *Ruslaştırma* sürecine dönüşmüştü. Gorbacov'un başlattığı *açıklık (glasnost)*⁷ ve *yeniden yapılanma (perestroyka)*⁸ dönemi eğitimde Mari dilini kullanma düşüncesini eyleme geçirmek üzere yeni fırsatlar sundu. 1990'da Mari dili, Rus dilinin yanı sıra, cumhuriyetçi anayasada, Mari El Cumhuriyeti'nin resmi dili olarak kabul edildi. 21. yüzyılın başlarında Mari dili ve edebiyatı

226 okulda öğretilmeye başladı. Bugün, Mari Devlet Üniversitesi Tarih ve Filoloji Bölümünde ve Krupskaya Öğretmen Eğitimi Enstitüsü'nde derslerin yarısından fazlası Mari dilinde yapılmaktadır.⁹

Yukarıdaki gelişmelere karşın, Mari dilinin ülkedeki gerçek durumunun Çuvaşça, Başkurtça vd. diğer Türk dillerinden farklı olmadığı görülmektedir. İnsan Hakları Uluslararası Helsinki Federasyonu (IHF) ve Moskova Helsinki Grubu (MHG)'nin Mari-El Cumhuriyeti'nde Mari azınlığının insan haklarının durumu konusunda yayımladıkları bir rapora göre, demokrasi ve ifade özgürlüğü, son yıllarda artan saldırılarla karşılaşmış, Mari dilinin toplumsal kabul edilirliliği resmi devlet dili olmasına rağmen son dönemlerde giderek azalmaya başlamıştır. Raporda 'kamusal alanda Mari dilini kullanma girişimlerinin zamana zaman açık bir düşmanlıkla karşılandığı' da vurgulanmıştır. Bu olgu, Sovyet sonrası dönemin bir sonucu olarak gündeme gelmektedir. Buna göre, Rusça sürekli biçimde zemin kazanırken Mari dili giderek kamusal yaşamda daha az görünmeye ev dil haline gelmeye başlamıştır.

⁶ <http://www.suri.ee/eup/maris.html>

⁷ *Glasnost* (Rusça: гласность, "Açıklık"), Sovyetler Birliği'nin son döneminde Mihail Gorbacov'un liderliğinde ülkede bilhassa ekonomik sorunlara son vermek amacıyla uygulanmış politikaların tümüne verilen addır. 1985'te uygulanmaya başlamış, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla son bulmuştur.

⁸ *Perestroyka* (Rusça: перестройка, "Yeniden Yapılanma"), SSCB'de 1980'li yıllardan itibaren gerçekleştirilen ekonomik ve siyasi sistemi yeniden yapılandırma ve reform hareketidir. İlk olarak 1979'da Leonid Brejnev tarafından önerilmiş, dönemin devlet başkanı Mihail Gorbacov tarafından desteklenmiş ve teşvik edilmiştir.

⁹ http://www.statemaster.com/encyclopedia/Mari-language#External_links.

Raporda ayrıca 'kaynak yetersizliği nedeniyle Mari dilinin kamu sektöründe etkili bir resmi dil olarak kullanılmasını sağlamanın imkansız hale geldiği' belirtilmektedir. Kamu mensuplarının Mari dilini bilme zorunluluğunun bulunmamasının yanı sıra etnik Marilerin kamu yönetiminde yeterince temsil edilmemesi, kamu hizmetlerinin ülkede tütüler dilde sunulmasının önüne büyük engeller ortaya çıkarmaktadır.¹⁰

Fin-Ugor ve Türk Dilleri Etkileşimi-Maricenin Türk Dilleri ile İlişkisi

Orta Volga bölgesi dil ilişkileri bakımından oldukça önemlidir. . Orta Volga'nın, farklı diller konuşan komşu toplulukların giderek daha benzer özellikler gösterdiği ve böylece önemli ölçüde birbirlerine benzemeye başladıkları bir geçişim/yakınlaşma bölgesi olduğu değerlendirilmektedir. Fin-Ugor ve Türk dilleri bu yakınlığa sahip iki farklı genetik-linguistik gruptur.

Yukarıda da değinildiği gibi Mari (Çeremis), Udmurt (Votyak) ve Mordvin dilleri Fin-Ugor grubunu temsil eder. Marice ve Mordvince Volga alt grubuna ait oldukları halde birbirlerinden oldukça farklıdır. Udmurtça, Perm alt grubuna aittir. Türk dillerinin Fin-Ugor dilleriyle etkileşimi açısından konuya bakıldığında ise Tatarca, Başkurtça ve Çuvaşça ön planda görülür.. Tatarca ve Başkurtça, Kıpçak kolunun birbirine çok yakın iki yazı dilidir. Çuvaşlar, dilbilimsel bakımdan Volga Bulgarlarının ardıllarıdır. Pek çok yönden diğer Türk dillerinden ayrılan Çuvaşça ise Türkçenin Bulgar kolunun yaşayan tek temsilcisidir.

Araştırmacılar Fin-Ugor dillerinin Türk dillerinden önemli ölçüde etkilendiği iddia etmektedir. Örneğin, Udmurtça söz varlığı ve sözdizimi çoğunlukla komşu Tatar değişkelerinden alınmıştır, Çuvaşçayla ilişkiler ise sınırlıdır, bu nedenle Udmurtçada çok az Çuvaşça ödünç sözcük vardır. Mordvince üzerindeki Türkçe öğeler yine komşu Tatar değişkelerine bağlıdır (Johanson 2000: 168).

Türk dillerinin, araştırma konumuz Marice üzerindeki etkisi çok büyüktür. Maricede Türk dillerinden kopyalanan çok sayıda ödünç sözcük, bağımlı biçimbirimler, fiilin sona geldiği söz dizimi, bitimsiz fiil biçimleri, ekleşik fiil birlikleri (zarf-fiil + yardımcı fiil), soru eki *mo* b. Bulunmaktadır (Comrie 1981: 102).

Bu durum, temas alanlarında Mari gruplarının iki dilliliklerinden kaynaklanmaktadır. Doğu Maricesi üzerinde Volga Kıpçakçası etkisi oldukça baskındır: sözlüksel kopyalar, fonetik etki, dudak uyumu, yapım eki kopyaları, sontakılar, en üstünlük derecesi *en 'en'* vs. Diğer taraftan Batı Mari değişkeleri üzerinde Çuvaşçanın yoğun bir etkisi vardır. Çok sayıda sözlüksel birimler, yapım ekleri ve sözdizimsel kalıplar kopyalanmıştır (Johanson 2000: 168). Örneğin–*ze* (krş. GT *-çl*) eki Çuvaşçadan *-lık* eki ise Tatarcadan kopyalanmıştır (Viereck 1997: 390). Aynı şekilde din adamı karşılığında Marice *onaeng*'in yanında Tatarcadan kopyalanan *kart* 'yaşlı' sözcüğü de kullanılır (Luehrmann 2011: 21).

Çuvaşçadaki Marice leksikal kopyalar ise prestijli sosyal bir kültürü yansıtan parçalar değildir, bu sözcükler temel gündelik sözcükleri içerirler. Ör. *kıtkı* 'karınca', *lilk* 'köşe', *līm* 'çiy, nem', *lip* 'ılık' ve *mılke* 'gölge' (Johanson 2000: 173).

Ayrıca Marice sesbirim dökümünde, Çuvaşçada olduğu gibi *ĩ*, *ĩ* kısa ünlüleri bulunur.

¹⁰ http://www.ciemen.org/mercator/butletins/66-79_d20.htm#nota9down

Dil Özellikleri

Dil özellikleri, ses ve biçimbilgisi başlıklarından oluşmaktadır. Mari dilini tanıtmak amacıyla kaleme alınan bu yazıda yalnızca en temel özellikleri verilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde Sebeok, ve Ingemann (1961, 2002) çalışmalarından yararlanılmıştır.¹¹

Sesbilgisi

Marice altısı patlamalı, sekizi sürtünmeli, ikisi patlamalı-sızıntılı, dördü genizsil, biri yanünsüz ve biri sürtünmesiz olmak üzere 22 ünsüz fonemden ve 8 ünlü fonemden oluşur. Maricenin ünsüz ve ünlü sistemleri aşağıdaki gibidir:

		çift dudaksıl	dişil dudaksıl	dişyuvasıl	dişyuvası arkası	palatal	artdamaksıl
patlamalı	ötümsüz	p		t			k
	ötümlü	b		d			g
sürtünmeli	ötümsüz		f	s	ş		
	ötümlü	β	v	z	ž		x
patlamalı-sızıntılı				c	ç		
genizsil		m		n		ń	ŋ
yanünsüz				l			
titrek				r			
sürtünmesiz						j	

Tablo I.

	Ön		orta		arka	
	düz	yuvarlak	düz	yuvarlak	düz	yuvarlak
kapalı	i	ü				u
orta	e	ö	ə			o
açık					a	

Tablo II.

Mari dilinin en temel ses özellikleri ünlü uyumu ve ünsüz benzeşmesidir. Vurgu, yeri değişmekle birlikte genellikle son hecedeki ‘tam’ ünlüdedir: *payrem* (пайрем) ‘bayram’, *olma* (олма) ‘elma’ vb.

¹¹ Sebeok, A. Thomas ve Ingemann, Frances J. (1961). *An Eastern Cheremis Manual Phonology. Grammar, Texts and Glossary*. Uralic and Altaic Series. Cilt 5. Indiana University; <http://people.uta.fi/~km56049/mari/indexmari.html>; Karlson, Fred (2002). *Finnish: An Essential Grammar*. London and New York: Routledge

Mari dili, /ö/ ve /ü/ ünlülerinin varlığı; ötümlü /b/nin söz sonunda,/d/nin ve /g/nin istisnalar ve alınma sözcükler dışında söz başında ve söz sonunda bulunmaması, /j/nin yalnızca kopyalarda, /z/nin yalnızca Rusça sözcüklerde sözbaşında yer alabilmesi vb. (Riese 2012: 7, 8, 9) vb. pek çok ses özelliği Türkçe sesbilgisiyle paralellik göstermektedir.

Biçimbilgisi

Mari dilinin yedi temel durumu vardır:

Yalın	(-ø)	: olma 'elma'
İlgi	(-n, -ın)	: olman
Belirtme	(-m, -ım)	: olmam
Yönelme	(-lan, -ılan)	: olmalan
Lative ¹²	(-ş, -eş)	: olmaş
Illative ¹³	(-ške, -ško, -škö)	: olmaş(ke)
Inessive ¹⁴	(-šte, -što, -štö)	: olmašte

İyelik ekinin gösterimi:

1.t.ş.	: -m, -em	: olmam
2.t.ş.	: -t, -et	: olmat
3.t.ş.	: -(i)žX, -şX	: olmaže
1.ç.ş.	: -(i)na	: olmana
2.ç.ş.	: -(i)ða, -ta	: olmasa
3.ç.ş.	: -(i)št	: olmast

Maricede üç temel zaman vardır: Şimdiki zaman, birinci öğrenilen geçmiş zaman ve ikinci öğrenilen geçmiş zaman.

Şimdiki zaman iki eylem çekiminde yapılır:

1. Şimdiki zaman çekimi	tekil	çoğul
1.ş.	-am	-ina
2.ş.	-at	-ıda
3.ş.	-eş	-it

Tablo III.

Ör. Mıy viç knigam ludam.

¹² 'içine' anlamında 'konum' bildiren durum eki.

¹³ 'içeri' karşılığında bulunma durumu.

¹⁴ 'içinde' karşılığında bulunma durumu, 'içindelik durumu'

(Ben beş kitap okuyorum.)

Tıy kö ulat?

(Sen kimsin?)

Tide mıyın avam

(Bu benim annem.)

2. Şimdiki zaman çekimi	tekil	çoğul
1.ş.	-em	-ena
2.ş.	-et	-eda
3.ş.	-a	-at

Tablo IV.

Ör. Mıy tıyım yöratem.

(Ben seni seviyorum.)

Kö mala?

(Kim uyuyor?)

Birinci öğrenilen geçmiş zaman yakın geçmiş ifade ederken kullanılır.

1. Geçmiş zaman çekimi	tekil	çoğul
1.ş.	-ım	-na
2.ş.	-ıç	-da
3.ş.	-o	-ıç

Tablo V.

Ör. Tudo viç knigam ludo.

(O beş kitap okudu.)

İkinci öğrenilen geçmiş zaman birkaç günden daha uzun zaman önce meydana gelen olayları anlatmak için kullanılır.

2. Geçmiş zaman çekimi	tekil	çoğul
1.ş.	-ışım	-ışna
2.ş.	-ışıç	-ışda
3.ş.	-ış	-ışt

Tablo VI.

Ör. Mıy viç knigam vozişım.

(Ben beş kitap yazdım.)

Maricede üç kip vardır: bildirme (*ludam*), emir (*lud!* 'oku!') ve dilek-koşul (*ludnem* 'okusam').

Kaynaklar

Bartholomä, Ruth ve Schötschel, Monika (2011). "Language policy and linguistic reality of the Mari in the Republics of Mari El, Tatarstan and Bashkortostan (Russian Federation)". *Uralic languages and multilingualism: contexts and manifestations in a language family* 2-3 June, 2011.

Blokland, Rogier ve Hasselblat Cornelius (2003). "The Endangered Uralic Languages". (Editörler: Janse, Mark ve Tol, Sijmen). *Language Death and Language Maintenance. Theoretical, Practical and Descriptive Approaches*. Amsterdam: John Benjamins.

Alhoniemi, Alho (1988). "Das Tscheremissische". (Editör: Sinor, Denis). The Uralic Languages. Description, History and Foreign Influences. *Handbuch der Orientalistik* Cilt I: 84-95. Leiden: Brill.

Comrie, Bernard (1981). *The Languages of the Soviet Union*. Cambridge: University Press.

Karlson, Fred (2002). *Finnish: An Essential Grammar*. London and New York: Routledge.

Johanson, Lars (2000). "Linguistic Convergence in the Volga Area". (Editör: D. G. Gilbers, J.

Luehrmann, Sonja (2011) *Secularism Soviet Style: Teaching Atheism and Religion in a Volga Republic*. Indiana University Press.

Nerbonne ve J. Schaeken). *Languages in Contact. Studies in Slavic and General Linguistics*, cilt 28: 165-178.

Nyman, Ann-Sofie (2006). *Russian Federation: The Human Rights Situation of the Mari Minority of the Republic of Mari El. A Study of the Titular Nationality of One of Russia's Ethnic Regions*. Avusturya: International Helsinki Federation for Human Rights and IHF Research Foundation.

Sebeok, A. Thomas ve Ingemann, Frances J. (1961). *An Eastern Cheremis Manual Phonology. Grammar, Texts and Glossary*. Uralic and Altaic Series. Cilt 5. Indiana University.

Viereck, Wolfgang, Heinrich Ramisch, Kenneth J. Wynne (1997). *Language in Time and Space: Studies in Honour of Wolfgang Viereck on the Occasion of His 60th Birthday*. Franz Steiner Verlag.

Wixman, Ronald (1984). *The Peoples of the USSR: An Ethnographic Handbook*. M.E. Sharpe

Genel Ağ Kaynakları

<http://estonia.eu/about-estonia/society/finno-ugric-peoples.html>

(Erişim tarihi 22.03.2013).

<http://people.uta.fi/~km56049/mari/indexmari.html>

(Erişim tarihi 06.05.2013).

http://www.mashpedia.com/Mari_language

(Erişim tarihi 25.03.2013).

http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/Vol4/pub-04-01.pdf

(Erişim tarihi 25.03.2013).

http://www.gks.ru/free_doc/new_site/perepis2010/croc/Documents/Vol4/pub-04-05.pdf

(Erişim tarihi 25.03.2013).

http://www.mashpedia.com/Mari_language

(Erişim tarihi 25.03.2013).

http://www.statemaster.com/encyclopedia/Mari-language#External_links

(Erişim tarihi 06.05.2013).

<http://www.suri.ee/eup/maris.html>

(Erişim tarihi 29.04.2013).

www.bankgorodov.ru

(Erişim tarihi: 29.07.2013)

<http://finugor.ru/en/node/14924> (Erişim tarihi: 10.08.2013)